

Regeringens forsknings- och innovationsproposition 2009–2012 – en sammanfattning

Regeringen presenterade den 23 oktober sin forsknings- och innovationsproposition *Ett lyft för forskning och innovation* (2008/09:50), och därmed sin syn på forskningspolitikens inriktning för de kommande fyra åren.

Nedan sammanfattas propositionen med särskild tyngdvikt på de frågor som är av intresse för Läkarförbundet. Sammanfattningen följer propositionens kapitelindelning och innehåller därför rubriker till avsnitt som inte sammanfattas, för att ge en översikt över innehållet och underlätta för den intresserade att läsa vidare på egen hand.

1 Förslag till riksdagsbeslut

2 Lagtext

3 Ärendet och dess beredning

4 Regeringens politik för forskning och forskningsbaserad innovation

4.5 Mål med regeringens forskningspolitik

Regeringen anger **tre mål med forskningspolitiken**: *Stärkt fri forskning, Forskning av högsta kvalitet och relevans och Forskningen ska i högre utsträckning än i dag komma till nytta.*

Regeringen menar att en högkvalitativ fri forskning ”är basen i forskningspolitiken, samtidigt som också behovet av att nyttiggöra och kommersialisera forskningsresultat behöver förstärkta insatser” (s. 20). Regeringen vill med sin politik ”minska riskerna för att angelägen forskning stoppas” (*ibid.*). Även de strategiska forskningarna betecknas som fri forskning, om än inom ett område som pekats ut som särskilt angeläget.

Regeringen menar vidare att Sverige inte kan bli bäst i världen på alla områden, men att topparna behöver bli fler. Utöver förstärkta resurser behöver finansieringssystemet för forskning blir mer kvalitetsbetonat.

En övergripande inriktning som regeringen formulerat betonar forskningens ”nytta för ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft” (s. 21).

4.6 Regeringens proposition i korthet

- **Resurserna till forskning och innovation ökar kraftigt**, mot bakgrund av en generell resursförstärkning, borttagandet av högskolemomsen och insatser på innovationsområdet. Totalt rör det sig om 5 miljarder kronor till forskning och utveckling fram till och med 2012.
- **Enprocentsmålet av BNP** (det vill säga en procent av BNP i offentligt stöd till forskning och utveckling) **uppnås redan 2009**, enligt regeringens beräkningar. Det är definitionen i EU:s Lissabonagenda som används, och den inkluderar allt ”offentligt stöd”, det vill säga statliga investeringar, landstingens satsningar, kommunala forskningsmedel, anslag från forskningsstiftelser som bildades ur löntagarfonderna, Riksbankens jubileumsfond och forskningsmedel från EU.
- **Fördelning av direkta anslag utifrån kvalitet.** Regeringen menar att nuvarande resurstilldelningssystem grundar sig mer på historiska skäl än kvalitetsskäl. De ökade direktanslagen gör det möjligt för lärosätena att själva initiera forskningsprojekt och göra egna prioriteringar, men också att hävda sin integritet i förhållande till samarbetspartners. En ökad tyngdvidt på kvalitet ger också signaler till lärosätena att aktivt arbeta med forskningskvalitet. Systemet beskrivs utförligt i kapitel 6.
- Satsning på forskning inom för landet **strategiska områden**. De strategiska satsningarna inom medicin, klimat och teknik (samt några områden inom humaniora och samhällsvetenskap) är ”särskilt utvalda för att de har ett starkt samhällsintresse” (s. 24). Till grund för urvalet ligger strategier som lärosäten, forskningsfinansiärer och andra intressenter lämnat in till regeringen. Vetenskapsrådet har också författat en särskild skrivelse där det bedömt den svenska forskningens styrkeområden. Tre kriterier har varit vägledande: att forskningen ska kunna bidra till att hitta lösningar på globala problem, att det rör sig om områden där Sverige redan har forskning av världsklass och att det rör sig om områden där näringslivet också bedriver forskning. Därigenom ”stärker [statens insatser] näringslivets och Sveriges utveckling och konkurrenskraft” (*ibid.*). Mer om de strategiska satsningarna finns att läsa i kapitel 7.
- **Ökade anslag till forskningsråden och Vinnova.** Regeringen anser att ”[b]eviljningsgraden bör ökas och projektstöden bör vara tillräckliga för att täcka alla kostnaderna i ett projekt” (s. 26). Enligt regeringens bedömning så kommer trycket på forskningsråden och Vinnova att minska i de reguljära ansökningsomgångarna när lärosätena får ökade direktanslag och de strategiska satsningarna sjsätts.
- Innovationssystemet förbättras. Regeringen föreslår en **modell för ett bättre fungerande innovationssystem** som bland annat innehåller särskilda servicefunktioner, så kallade innovationskontor, på sju platser i landet. Mer om denna dimension av propositionen finns att läsa i kapitel 8.

- Forskningsetik. Regeringen vill uppmuntra till en ”**ständigt pågående etisk diskussion** i varje forskarmiljö” (s. 28).
- **Internationella samarbeten bör uppmuntras.** Regeringen vill understödja den trend som visar att svenska forskare nu sampublicerar sig internationellt i högre utsträckning (samma nivå på europeiska sampublicationer som på amerikanska sådana, och majoriteten av svenska publiceringar sker i dag i samarbete med utländska forskare). Regeringen anser även att det bör utvecklas en strategi för vilka länder Sverige bör ingå avtal med.

Organisation för forskningsfinansiering. I betänkandet *Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans* (SOU 2008:30) föreslogs en **sammanslagning av de statliga forskningsfinansiärerna**. Denna sammanslagning **kommer inte att bli verklighet**; regeringen värdesätter en mångfald i finansieringssystemet. Dock bör myndigheterna få i uppdrag att **samarbeta närmare**.

Vetenskapsrådet bör få ett bredare ansvar för grundforskningen, men också göra strategiska bedömningar av vilka områden som utvecklas snabbt internationellt samt avgöra vilka områden som Sverige kan konkurrera i den internationella forskningsfronten. Vetenskapsrådet bör även få en vidgad roll så att dess stöd även inkluderar ”stöd för excellent grundforskning av strategisk betydelse för forskningen eller för samhälle och näringsliv” (s. 29). **Vinnovas** begränsning att arbeta för effektiva svenska innovationssystem inom teknik, transport, kommunikation och arbetsliv bör tas bort, så att myndigheten kan verka för innovationssystem ”för svenskt näringsliv och hållbar tillväxt i Sverige” (*ibid.*). **Formas** bör öka samarbetet med andra forskningsfinansiärer, vilket kan möjliggöra samordnade utlysningar. Formas bör också se över sin beredningsorganisation och möjligen öka andelen riktade forskningsprogram. **FAS** bör fortsätta i sin nuvarande form.

- **Andra förändringar.** Regeringen vill att Polarforskningssekreteriatet får ett utökat uppdrag; regeringen vill slå samman Statens ljud- och bildarkiv med Kungliga biblioteket; regeringen vill se att en **expertgrupp för oredlighet i forskning** inrättas; regeringen vill se en tydlig satsning på yngre forskare och lyfter fram betydelsen av infrastruktur i forskning. Vissa anläggningar skulle sannolikt inte byggas om inte staten medfinansierade dem, men ”[o]m och i så fall hur staten ska bidra till finansiering av infrastrukturanläggningar bör avgöras från fall till fall baserat på en grundlig samhällsekonomisk analys” (s. 31). Till sist vill regeringen ”stärka den ideella sektorn och stimulera forskning” (*ibid.*). En utredning om avdragsrätt för donationer pågår och ska redovisas senast i juni 2009.

5. Svensk forskning i internationell jämförelse

I kapitlet sammanfattas svenska investeringar i forskning och utveckling och de jämförs även internationellt. När det kommer till forskningens kvalitet diskuteras för- och nackdelar med bibliometrisk analys, och i en internationell jämförelse som baseras på *kronindikatorn* har **Sverige**

tappat mark. (Kronindikatorn utgörs av antalet citeringar för en artikel dividerat med det genomsnittliga antalet citeringar för området. Kronindikatorn ett motsvarar då en genomsnittlig citeringsnivå sett ur ett internationellt perspektiv.) Nedgången för Sveriges del beror ”huvudsakligen på en sjunkande rankning inom medicin. Inom medicin noteras också en korrelation mellan sjunkande kvalitet och ökat antal forskarexamina och ökad produktion av artiklar” (s. 37). Eftersom volymen på medicinsk forskning är så stor, så får en lägre rankning genomslag på den samlade bilden av svensk forsknings kvalitet.

5.4.2 Medicin och vårdvetenskap (s. 38f)

De områden där Sverige är internationellt framstående listas.

6. Resurser till universitet och högskolor

Regeringen föreslår **ett nytt system för resurstilldelning** för forskning och forskarutbildning som bygger på kvalitetsindikatorer och antal helårsstudenter. I motsats till Resursutredningen vill regeringen inte göra någon åtskillnad mellan högskolor och universitet utan menar att alla lärosäten ska ges resurser enligt samma modell. Regeringen vill inte heller se någon intermediär som ska bistå regeringen med underlag inför kommande fördelningar.

Alla lärosäten (förutom Försvarshögskolan och de konstnärliga högskolorna) tillförsäkras **minimiresurser för forskning** som beräknas till 8 000 kronor per helårsstudent; den beräkningen grundar sig på antalet helårsstudenter på grundutbildningen som lärosätena avräknade för 2007. Basresursen gör det möjligt för lärosätet ”att såväl koppla forskningsresurser till utbildningen som avsätta resurser för [att] skapa tydliga forskningsprofiler” (s. 54).

För perioden 2009–2012 föreslås **1,5 miljarder kronor i ökade direkta** anslag till lärosätena. Fördelningen av dessa nya medel bör ske i konkurrens, och även en viss del av befintliga medel bör konkurrensutsättas (se nedan). De två indikatorer som föreslås är **externa medel** och **vetenskaplig produktion och citeringar**. De bör ges lika vikt och beräknas utifrån ett medelvärde över tre år. Två andra indikatorer som föreslagits (*andelen kvinnliga professorer* och *andelen disputerade lärare*) anses snarare vara förutsättningar för verksamheten och bör därför ingå i Högskoleverkets bedömningar. Indikatorn *externa medel* ”bör inkludera medel från alla externa finansiärer” (s. 56), precis som Resursutredningen förordade. *Vetenskaplig produktion och citeringar* föreslås utgöra ”en kombination av områdesjusterad vetenskaplig produktion och fältnormaliserade citeringar av publikationer i databasen Web of Science” (*ibid.*). Den modell som föreslås i Resursutredningen (jfr. bilaga 8 i Resursutredningen) bör användas som indikator för medelstilleddningen. Vetenskapsrådet bör få i uppdrag att följa och utveckla indikatorn och också att samla in det statistiska materialet framgent.

Eftersom vissa vetenskapsområden kan missgynnas föreslås viktningen 2 för humaniora/samhällsvetenskap; 1,5 för naturvetenskap; 1,1 för övriga. Medicin samt Teknik ges vikten 1.

Från 2010 bör den nya modellen inkludera en **omfördelningseffekt** av befintliga resurser, utöver fördelningen av de nya resurserna. Förslaget är att 10 procent av de direkta anslagen som lärosätena fått för forskning och utbildning på forskarnivå omfördelas. Beräkningen av 10 procent gäller enbart för det första året, därefter är det beloppet som lärosätet erhöll i omfördelning året innan som utgör grund för ny omfördelning.

Beloppet för kommande år bör också räknas upp med ytterligare 10 procent av de eventuellt nya resurser som tillförts lärosätet året innan i form av ökade resurser direkt till universitet och högskolor. För 2010 görs, inför beräkningen av denna omfördelning, ett avdrag med den ovan nämnda basresursen per helårsstudent. Basresursen ingår således inte i det belopp som kan komma att bli föremål för omfördelning 2010 (s. 57).

Omfördelningen bör baseras på samma indikatorer som gäller för fördelningen av de nya resurserna:

För åren 2011 och framåt ingår i en ny omfördelning dels det belopp ett lärosäte erhållit föregående år genom omfördelningen dels, som nämnts ovan, 10 procent av de eventuellt nya resurser som tillförts lärosätet året innan i form av nya direkta anslag (s. 58).

För 2010 omfördelas cirka en miljard kronor. Regeringens bedömning är att systemets effekter inledningsvis borde blir positiva för i princip alla lärosäten. I avsnittet 6.3, s. 59, finns en tabell över **fördelningen av medel till lärosätena**, samt kvalitetsomfördelning inför 2010. Tabellen återges på sidan 13 i detta dokument. I tabellen ingår även ytterligare 50 miljoner kronor som kommer i tilläggspropositionen 2009, och som har sin grund i en aviserad höjning på 400 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2007.

Regeringen vill ge **ökade möjligheter till omfördelning inom lärosätet**, för bland annat prioriteringar och tvärvetenskapliga satsningar. I kommande regleringsbrev

avser regeringen att till respektive lärosätes forskningsanslag redovisa regeringens beräkning avseende fördelning av resurser till olika vetenskapsområden. Det bör dock vara möjligt för lärosätena att själva göra de fördelningar som fordras för att verksamheten ska hålla så hög kvalitet som möjligt (s. 55).

Regeringen menar, liksom Resursutredningen, att det på sikt vore värdefullt om resurstilldelningen byggde på utvärderingar. En särskilt utredare kommer att ges i uppdrag att ”utreda förutsättningarna för att utveckla en modell där **utvärderingar av forskning** utgör en **grund för resurstilldelning**” (s. 60). Lärosätenas samverkan med omvärlden bör också kunna vara en del av resurssystemet. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag under 2009.

Regeringen anser att vetenskapsområde är en ”alltför bred indelning för att normalt spegla de faktiska forskningsprofiler som finns vid högskolor” (s. 61). I stället bör smalare och mer tydligt definierade områden kunna tilldelas examenstillstånd, exempelvis ett eller flera forskarutbildningsämnen i kombination som tillsammans utgör en naturlig enhet och där en högskola har forskning och bedriver forskarutbildning av hög kvalitet. Inte enbart universitet bör få rätt att utfärda forskarexamina inom ett sådant område. Högskoleverket bör ansvara för dessa **tillstånd att utfärda examina på forskarnivå**, efter en prövning. Regeringen arbetar just nu med detta system för tilldelning och tillbakadragande av examensrätt och återkommer i frågan.

Regeringen föreslår att **högskolemomsen** om åtta procent **avskaffas** från och med budgetåret 2009. Högskolemomsen innebär i praktiken att lärosätena fått betala in åtta procent av de externa, icke-statliga bidrag som de tagit emot.

Regeringen anser att ”[p]rincipen om **full kostnadstäckning** för bidragsfinansierad forskning vid universitet och högskolor bör ändras” (s. 63). Alla statliga myndigheter som finansierar forskningsprojekt vid lärosäten bör bidra med en proportionell andel av de indirekta kostnaderna, i förhållande till det insatta bidraget för de direkta kostnaderna, i stället för det schablonpåslag

som hittills ofta varit gällande. Detta bör gälla även för stiftelser och andra juridiska personer som tillkommit med hjälp av statliga medel. Icke-statliga finansiärer bör uppmuntras att bidra med en rimlig andel av de indirekta kostnaderna. Regeringen vill däremot inte inrätta en matchningsfond som Resursutredningen föreslog. Den fonden skulle bidra till full kostnadstäckning då ett lärosäte tar emot externa medel från en icke-statlig finansiär. Det skulle dock, enligt regeringen, flytta över finansieringsansvaret från bidragsgivaren till staten.

I september 2008 tillsatte regeringen en utredning (*Skatteincitament för gåvor till forskning och utveckling (dir. 2008:102)*) för att ”möjliggöra **avdragsrätt** för både fysiska och juridiska personer för donationer” (s. 66). I juni 2009 redovisas uppdraget.

Även i fortsättningen ska lärosäten få preliminärt **avräkna anslag** varje månad i samband med att medel överförs till respektive lärosätes räntekonto i Riksgäldskontoret. Den avräkningen är varken kassa- eller utgiftsmässig.

7 Strategiska satsningar

Tre utgångspunkter finns angivna för regeringens strategiska satsningar: forskningen som avses ska ha förutsättningar att långsiktigt vara av högsta internationella kvalitet, kunna ”bidra till att tillgodose stora samhällsbehov och lösa viktiga problem i samhället” och även ske inom områden ”med anknytning till svenska näringslivet” (s. 67).

I dagsläget finansieras forskningen i huvudsak av direkta anslag till lärosätet och via externa medel till enskilda forskare eller forskargrupper. Den externa finansieringen är kvalitetsdrivande, men den har också svagheter, som listas i texten. En brist i Sverige är att det skett förhållandevis **få strategiska satsningar** tidigare och att lärosätena tagit fram **få långsiktiga strategier**.

De strategiska områdena har identifierats utifrån

strategier som inlämnats från myndigheter, näringslivets organisationer och företag. Regeringen har dessutom haft överläggningar med Vetenskapsrådet om kvalitet och omfattning av svensk forskning inom de områden som lyfts fram i denna proposition. Vetenskapsrådets skrivelse om strategiska forskningsområden (U2008/8117/F) som beskriver den internationella positionen inom en rad vetenskapliga områden har varit ytterligare ett underlag. Regeringskansliet har även haft överläggningar med Verket för innovationssystem som utgångspunkt för val [av] områden som lyfts fram i denna proposition (s. 68).

Lärosäten som får del av en strategisk satsning uppmanas ge plats åt den fria nyfikenhetsstyrda forskningen inom ramen för aktuellt område. Företrädare för samhälle och näringslivs måste också ges möjlighet att ”delta i forskningens problemformulering” inom relevanta områden (s. 68f). De strategiska satsningarna bör också kombineras med kvalificerad utbildning och forskarutbildning inom området. Inom områdena bör stora satsningar på internationellt forskningssamarbete göras.

Medlen bör för flera områden fördelas direkt till lärosätena efter utlysning och kvalitetsutvärdering av forskningsfinansiärerna.

Totalt rör det sig om **1 315 miljoner kronor** för samtliga områden under perioden. För 2009 rör det sig om en ökning om 15 miljoner kronor för 2009, 500 miljoner kronor 2010, 300 miljoner kronor 2011 och ytterligare 50 miljoner kronor 2012. Medlen för 2010–2012 bör utlysas av någon av forskningsfinansiärerna Formas, Statens energimyndighet, Vinnova eller Vetenskapsrådet.

Ytterligare medel för utlysningar inom strategiska områden föreslås. Det handlar om totalt 485 miljoner kronor under 2009. Så här säger regeringen om denna satsning:

Förutom ovan beskrivna huvudväg för fördelning av medel bör även ett antal strategiska områden finansieras genom bidrag från forskningsråd, Rymdstyrelsen, Statens energimyndighet och Vinnova. De forskare som finns i forskningsmiljöer som inte har en tillräcklig kritisk massa får genom denna stödform en möjlighet att bedriva forskning med högsta internationella kvalitet. Detta möjliggör också satsningar på samverkansprogram med betydelse för näringslivet. Utgångspunkten för utformningen av samverkansprogram med näringslivet bör vara att näringslivet finansierar minst halva projektkostnaden (s. 72).

Denna satsning är av mer traditionell ”projektansökningskaraktär”, det vill säga forskningsfinansierarna delar ut medel. I den stora strategiska satsningen är däremot tanken att forskningsfinansierarna tar in ansökningar och bedömer kvaliteten på dem. De återkommer sedan till regeringen med sina bedömningar och det är sedan regeringen som delar ut pengarna till lärosätena. Satsningarna utvärderas efter ett antal år, och om utvärderingen faller väl ut så får aktuellt lärosäte behålla pengarna, annars dras de in och en ny utlysning får genomföras. Denna information har jag fått mig till dels genom personlig kommunikation, för texten är otydlig. Jag kan förklara mer utförligt för den som är intresserad.

Medicin och livsvetenskaper

Ett av regeringens strategiska områden är **medicin och livsvetenskaper**. Följande inriktningar tas upp i propositionen:

- *grundläggande livsvetenskaplig forskning*: molekylär biovetenskap, stamceller och regenerativ medicin;
- *sjukdomstillstånd av stor betydelse för folkhälsan*: diabetes, neurovetenskap inkl hjärnans och nervsystemets sjukdomar, epidemiologi;
- *långsiktig kompetensuppbyggnad*: cancer, psykiatri;
- *andra hälsorelaterade områden*: vårdforskning.

Molekylär biovetenskap: ”Anslagen för forskning och forskarutbildning till vissa universitet och högskolor bör öka för satsningar på strategisk forskning inom molekylär biovetenskap.” Totalt rör det sig om 190 miljoner kronor under perioden 2010–2012, fördelade på 65 miljoner kronor 2010, 50 miljoner kronor 2011 och 75 miljoner kronor år 2012. Formuleringen ”[m]edlen bör tillföras anslagen för forskning och forskarutbildning efter utlysning och utvärdering av Vetenskapsrådet” (s. 73) är genomgående för de flesta inriktningar.

Stamceller och regenerativ medicin: Anslagen bör öka med totalt 65 miljoner kronor perioden 2010–2012, fördelade på 25 miljoner kronor 2010, 10 miljoner kronor 2011 och 30 miljoner kronor år 2012.

Diabetes: Totalt föreslås en ökning om 70 miljoner kronor för perioden 2010–2012. För 2010 föreslås en ökning på 25 miljoner kronor, för 2011 föreslås 15 miljoner kronor och för 2012 föreslås 30 miljoner kronor. ”Svensk diabetesforskning omfattar såväl basala studier av molekylära mekanismer som patientnära klinisk forskning” (s. 78).

Neurovetenskap, inkl hjärnans och nervsystemets sjukdomar: Totalt 70 miljoner kronor för perioden 2010–2012, fördelade på 25 miljoner kronor 2010, 15 miljoner kronor 2011 och 30 miljoner kronor år 2012. Även FAS bör här vara inblandat i utlysning och utvärdering av ansökningarna. Följande framhålls i propositionen:

Mycket av forskningen inom neurovetenskap sker i dag på grundforskningsnivå och en satsning på att stärka kopplingen till den kliniska forskningen behövs. I kombination med tydligare fokus på tillämpningar och nyttiggörande av forskningen skulle en sådan satsning också skapa tillväxt och kunna göra Sverige till ett av världens främsta länder inom forskning och innovation på hjärnans sjukdomar (s. 80).

Epidemiologi: Totalt 25 miljoner kronor för perioden 2010–2012, fördelade på 15 miljoner kronor 2010 och 10 miljoner kronor år 2012. Även FAS bör här vara inblandat i utlysning och utvärdering av ansökningarna.

Cancer: Totalt 70 miljoner kronor för perioden 2010–2012, fördelade på 25 miljoner kronor 2010, 15 miljoner kronor 2011 och 30 miljoner kronor år 2012. ”Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en nationell cancerstrategi med fokus på framtida utmaningar och behov” (s. 82). Regeringen menar att kvaliteten på den svenska cancerforskningen är av skiftande kvalitet och vill därför bland annat se följande:

Genom effektiv integrering av klinisk forskning och grundforskning, kan den kliniska forskningen bidra med nya aspekter på sjukdomsförlopp och terapimöjligheter, samtidigt som grundforskningens resultat snabbare kan få tillämpning vid diagnos, terapi och vård av patienter (s. 82).

Psykatri: En ökning om 25 miljoner kronor under 2009 föreslås, genom att anslaget för forskning och forskningsinformation till Vetenskapsrådet höjs. Anslaget skapar förutsättningar för långsiktig utveckling av forskningen genom en forskarskola och satsningar på postdoktoral nivå.

Regeringen identifierar problem med kommande pensionsavgångar: ”En kraftfull satsning på att förstärka rekryteringen bland kliniska forskare inom psykiatri behöver således göras de närmaste åren” (s. 84).

Vårdforskning: Totalt föreslås 70 miljoner kronor under perioden 2009–2012 i ökat anslag till vissa universitet och högskolor samt FAS. Fördelningen ser ut som följer: 25 miljoner kronor till universitet och högskolor år 2010, 15 miljoner 2011, 10 miljoner 2012. Anslaget till FAS bör öka med 20 miljoner kronor från 2009.

Det rör sig om förhållandevis ”baktunga” förstärkningar, i och med att en stor del av anslaget tillförs 2012 (se ovan).

8 Forskningsbaserad innovation

Regeringen vill med sin proposition bidra till ”bättre förutsättningar för forskningsbaserad innovation” (s. 113f). En åtgärd bland många som redovisas i kapitlet är att föreslå en **ändring av högskolelagen**, så att högskolorna ”ska verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta” (s. 114). **Läraryrket får vara kvar**, men en anmälningsskyldighet bör införas. Regeringen föreslår även att **innovationskontor** inrättas vid sju lärosäten för att forskningsresultat ska komma till nytta. Dessa lärosäten bör även få i uppgift att verka för att forskningsresultat vid andra lärosäten kommer till nytta. De sju lärosätena har valts ut för att de har omfattande forskning inom medicin och teknik, där förutsättningarna för kommersialisering bedöms som störst.

9 Systemet för forskningsfinansiering

Regeringen anser inte att de existerande forskningsråden och Vinnova ska slås ihop, vilket utredningen *Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans* föreslog. Däremot behövs åtgärder inom ramen för nuvarande organisation. Det viktigaste är att samordningen mellan de existerande råden och Vinnova förbättras; forskningsresultat måste komma samhället och näringslivet till godo.

En **samordningsgrupp som består av myndighetscheferna** bör därför bildas. Denna grupp bör behandla gemensamma strategiska analyser och gemensamma program och utlysningar. Myndigheterna bör också ”identifiera forskningsområden av strategisk betydelse för samhället och näringslivet samt områden där svensk forskning har en möjlighet att med tillräckliga resurser kunna vara internationellt ledande” (s. 159).

Regeringen vill se en **bättre samordning mellan forsknings- och innovationspolitik**. Forskningsberedningen bör därför ges en vidgad roll och kunna bistå regeringen med analyser och bedömningar som rör behovet av större strategiska satsningar. Ett näringspolitiskt råd planeras också.

Regeringen förslår förändringar med bäring på **Vetenskapsrådet**. Som nämnts bör ämnesrådet för medicin ombildas till ett ämnesråd för medicin och hälsa. Ämnesrådet för medicin bör ombildas till ett ämnesråd för medicin och hälsa, och få en vidgad uppgift att finansiera forskning inom hela det medicinska området och vårdområdet. Vårdområdet bör därför bli representerat i ämnesrådets styrelse. Rådet bör få medel från den strategiska satsningen på vårdforskning (se kapitel 7) och också utvärdera lärosätenas programförslag inom området.

Ett råd för forskningens infrastruktur bör inrättas. Det ska ha samma funktion som ämnesråden.

Vetenskapsrådet bör, utöver att bedöma fri forskning, få i uppgift att ”bedöma inom vilka vetenskapliga områden det behövs långsiktiga strategiska satsningar” (s. 164). Det kan också innebära att initiera tvärvetenskapliga samarbeten och ”besluta om medel för samverkansprogram mellan vetenskapsområden” (*ibid.*). Styrelsen för Vetenskapsrådet bör kunna inrätta tidsbegränsade bedömningsgrupper för de större strategiska forskningsprogrammen och bör ha ett övergripande ansvar för att Vetenskapsrådet arbetar enligt den inriktning som anges i propositionen.

Den begränsning till teknik, transport, kommunikation och arbetsliv som finns i **Vinnovas** instruktion bör tas bort, eftersom Vinnovas uppgift bör vara att ”främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling” (s. 162) utan nämnda begränsning.

Den utbildningsvetenskapliga kommittén bör fortsatt finnas kvar inom Vetenskapsrådet.

Regeringen återkommer till riksdagen i frågan om utseende av **ledamöter i forskningsstiftelserna**, men andemeningen i det förslag som förbereds går ut på att regeringen inte längre ska behöva utse alla ledamöter i respektive styrelse.

10 Finansiering av forskning från myndigheter och andra finansiärer

I kapitlet redogörs för fördelningen av anslag till de statliga forskningsfinansiärerna.

11 Strukturfrågor inom medicinsk forskning

Regeringen föreslår en rad åtgärder för att främja medicinsk forskning:

- De **strategiska forskningsområdena inom medicin**. (”Inom psykiatriområdet har en särskild satsning aviserats för att ge kliniskt verksamma medarbetare inom den psykiatriska vården tid för forskning parallellt med kliniskt arbete” (s. 187).)
- En satsning på **forskningsinfrastruktur, exempelvis biobanker** (beskrivs i kapitel 12).
- Ämnesrådet för medicin inom Vetenskapsrådet bör ombildas till ett **ämnesråd för medicin och hälsa**, för att bland annat förbättra kopplingen mellan grundläggande medicinsk forskning och den kliniska vården.
- Regeringen betonar att det behövs fler kliniska forskaranställningar men lämnar åt lärosätena att disponera medel för anställningar utan några ytterligare preciseringar. För att stärka rekryteringsbasen måste förutsättningar skapas för **nya kliniska forskarskolor**: ”Vissa medel till utbildning på forskarnivå bör organiseras i form av nya kliniska forskarskolor som utlyses i konkurrens och fördelas efter kvalitetskriterier till universitet med klinisk forskning” (s. 187). Under presskonferensen den 23 oktober nämnde högskole- och forskningsminister Leijonborg att tio forskarskolor skulle inrättas, men det finns inte preciserat i texten även om uppgiften nu florerar. Det som sägs i texten är att det är ”angeläget att det, i huvudsak på det sätt utredaren har föreslagit, skapas förutsättningar för nya kliniska forskarskolor” (*ibid.*). Utredaren föreslår att tio nya nationella forskarskolor inrättas.
- Vetenskapsrådet, tillsammans med Statens beredning för medicinsk utvärdering, bör få uppdraget att ”utveckla ett **nationellt system för uppföljning och utvärdering av klinisk forskning** som finansieras helt eller delvis genom ALF-medel” (s. 188). Det finns i dag ingen enhetlig modell för uppföljning och utvärdering av hur ALF-medlen används. Regeringen vill betona vikten av att kvalitetsaspekten blir vägledande vid fördelningen och vill också att ALF-medlen fördelas i konkurrens inom varje landsting.

Enligt Olle Stendahls delbetänkande *Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen*

(SOU 2008:7) underfinansieras den bästa forskningen i och med att breddforskning får den största delen av ALF-resursen. Vetenskapsrådet bör i detta arbete samråda med andra berörda, till exempel ”de pågående projekt som syftar till att följa upp forskning i landstingets verksamhet” (s. 188). Vetenskapsrådet bör sammanställa analyser och data i en årlig rapport till regeringen.

I propositionen nämns ingenting om Olle Stendahls förslag om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att samla in och publicera **forskningsboks slut** från varje landsting, men utredaren har vid ett möte med Läkarförbundet den 3 november poängterat att landstingen redan har satt igång med denna typ av uppföljning.

12 Infrastruktur för forskning

Regeringen föreslår att Vetenskapsrådet bör använda 150 miljoner kronor för infrastruktursatsningar för forskning under perioden 2009–2012. Den föreslagna ökningen fördelas på 100 miljoner kronor 2009 och 15 miljoner kronor 2012.

Ett av områdena som tas upp är **databaser, register och biobanker**. Vetenskapsrådet bör särskilt uppmärksamma behovet av en ökad satsning på dessa när rådet bedömer infrastrukturbehov, men också inom ramen för de strategiska forskningssatsningarna. Lärosätena bör medverka i såväl samordning som finansiering.

Etikprövning tas upp som en rubrik, där de förändringar på etikprövningsområdet som beslutades 2007 och trädde i kraft 1 juli 2008 anges.

13 Forskning och innovation i Europa

14 Internationell samverkan

Regeringen menar att den internationella dimensionen av forskningspolitiken behöver förstärkas. En långsiktig internationell strategi behöver utvecklas, i flera steg för att förankras bland aktörerna i forskningssystemet. Ett antal punkter som strategin bör omfatta listas på sidan 208 i propositionen.

”Regeringen avser att på sikt se över möjligheterna att etablera, utveckla eller fördjupa särskilda forskningspolitiskt strategiska samarbeten, utanför eller inom ramen för mellanstatliga forskningsavtal” (s. 210).

15 Forskarrekrytering och mobilitet

Denna dimension och förslagen från Befattningsutredningen kommer att beröras närmare i en kommande proposition, vilket torde innebära Universitets- och högskolepropositionen som är beräknad till våren 2009. Bristande karriärmöjligheter för yngre forskare identifieras dock som ett av de allra största problemen inom svensk forskning i dag.

Regeringen föreslår att en ny tvåårig anställning som *postdoktor* införs i högskoleförordningen som ett första karriärsteg efter doktorsexamen. I propositionen refereras till det avtal som slöts mellan arbetsmarknadens parter i september 2008 och regeringen kommer att följa hur det används vid lärosätena. Regeringen vill vidare ”undersöka möjligheterna att förena internationell mobilitet med social trygghet för de unga forskarna” (s. 217).

I kapitlet redogörs även för samverkan och rörlighet. Regeringen anser att bland annat samverkan, innovationsarbete, internationellt engagemang bör vägas in som viktiga bedömningsgrunder vid anställningar.

16 Oredlighet i forskning

Se sammanfattning under punkt 4.6 ovan.

17 Annan forskning med betydelse för samhälle och näringsliv

18 Ekonomiska konsekvenser

19 Författningseksekvenser

Bilagor

Tabell: Ökning av lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå 2009–2012, samt av kvalitetsomfördelning inför 2010.

Belopp i tkr	Anslag 2009	Fördelning nya medel inkl hås	Planeringsförutsättningar				Totalt tillskott	Totalt tillskott (%)
			Fördelning nya medel			Omfördelning		
			2009	2010	2011			
							2009 - 2012	
Uppsala universitet	1 397 506	101 200	42 500	28 400	42 600	3 800	218 500	15,6%
Lunds universitet	1 393 365	109 700	46 100	30 800	46 300	18 600	251 500	18,0%
Göteborgs universitet	1 129 314	70 200	29 500	19 700	29 600	-5 300	143 700	12,7%
Stockholms universitet	1 189 608	66 100	27 800	18 600	27 900	-13 200	127 100	10,7%
Umeå universitet	801 862	44 600	18 800	12 500	18 800	-11 600	83 200	10,4%
Linköpings universitet	571 197	35 800	15 100	10 100	15 100	1 600	77 700	13,6%
Karolinska institutet	908 640	83 700	35 100	23 500	35 300	18 800	196 400	21,6%
Kungl. Tekniska högskolan	762 265	46 700	19 600	13 100	19 700	-7 900	91 200	12,0%
Chalmers tekniska högskola	477 136	34 200	14 300	9 600	14 400	2 000	74 500	15,6%
Luleå tekniska universitet	283 648	12 800	5 400	3 600	5 400	-7 000	20 300	7,2%
Sveriges lantbruksuniversitet	737 746	49 100	20 600	13 800	20 700	-9 100	95 000	12,9%
Karlstads universitet	178 443	5 800	2 400	1 600	2 400	-4 500	7 800	4,4%
Mittuniversitetet	176 447	6 900	2 900	1 900	2 900	-3 400	11 300	6,4%
Växjö universitet	167 216	4 100	1 700	1 200	1 700	-5 600	3 100	1,9%
Örebro universitet	186 084	7 600	3 200	2 100	3 200	-2 400	13 700	7,4%
Blekinge tekniska högskola	76 993	1 700	900	500	700	-2 600	1 200	1,6%
Högskolan i Jönköping	59 514	5 100	2 100	1 400	2 200	6 200	17 100	28,7%
Högskolan i Kalmar	79 073	3 800	1 600	1 100	1 600	1 500	9 700	12,3%
Malmö högskola	90 127	2 700	1 100	800	1 100	3 000	8 700	9,7%
Mälardalens högskola	63 481	3 000	1 300	800	1 300	3 600	9 900	15,6%
Gymnastik- och idrottshögskolan	16 973	200	900	100	100	-1 100	200	1,2%
Högskolan i Borås	39 759	6 600	900	600	900	2 600	11 600	29,2%
Högskolan Dalarna	45 091	1 800	800	500	800	2 000	5 800	12,9%
Högskolan på Gotland	17 801	500	200	100	200	500	1 500	8,4%
Högskolan i Gävle	74 141	2 400	1 000	700	1 000	200	5 200	7,0%
Högskolan i Halmstad	43 996	2 100	900	600	900	2 200	6 600	15,0%
Högskolan Kristianstad	35 862	4 400	700	500	700	2 000	8 200	22,9%
Högskolan i Skövde	31 294	1 900	700	500	700	2 200	6 000	19,2%
Högskolan Väst	29 921	4 000	500	300	500	1 500	6 900	23,1%
Södertörns högskola	28 125	3 300	1 400	900	1 400	1 400	8 400	29,9%
Danshögskolan	4 364	1 000	0	0	0	0	1 000	22,9%
Dramatiska institutet	4 212	1 000	0	0	0	0	1 000	23,7%
Konstfack	5 190	2 000	0	0	0	0	2 000	38,5%
Kungl. Konsthögskolan	3 117	1 000	0	0	0	0	1 000	32,1%
Kungl. Musikhögskolan	5 276	2 000	0	0	0	0	2 000	37,9%
Operahögskolan	3 576	1 000	0	0	0	0	1 000	28,0%
Teaterhögskolan	3 825	1 000	0	0	0	0	1 000	26,1%
Försvvarshögskolan	4 634	4 000	0	0	0	0	4 000	86,3%
För senare fördelning	0	15 000	0	0	0	0	15 000	
Summa	11 126 823	750 000	300 000	200 000	300 000	0	1 550 000	13,9%